

SXEDIO.G87

9.3.1959: Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΖΥΡΙΧΗΣ- ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΜΕ ΒΑΘΥΤΑΤΗ ΟΔΥΝΗ ΚΑΙ ΔΙΑΛΗΜΜΑΤΑ ΩΣ ΤΕΤΕΛΕΣΜΕΝΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Από όσα έγγραψε ο αρχηγός της ΕΟΚΑ Γεώργιος Γρίβας- Διγενής στα Απομνημονεύματά του, για τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου του Φεβρουαρίου του **1959**, που σήμαναν το τέλος του αγώνα της ΕΟΚΑ, δεν ενημερώθηκε πλήρως, παρά την προηγούμενη της δημοσίευσης τους στον κυπριακό Τύπο στις **24** Φεβρουαρίου **1959**.

Στην πορεία των διαπραγματεύσεων στη Ζυρίχη και το Λονδίνο αργότερα ο Γρίβας ενημερωνόταν σε κάποια έκταση πάνω στις γενικές πρόνοιες των συμφωνιών, αλλά ολόκληρο το κείμενο δεν το είχε ποτέ μπροστά του, παρά αφού αυτές υπεγράφησαν στο Λονδίνο στις **19** Φεβρουαρίου **1959**.

Κι' αυτό ήταν ένα από τα μεγάλα παράπονα του Διγενή που πίστευε ότι έγινε σκόπιμα για να μην αντιδράσει στις συμφωνίες.

Ακόμα ο Στρατηγός Γρίβας παραπονείτο ότι δεν ενημερώθηκε καθόλου για μερικές πρόνοιες των συμφωνιών για τις οποίες υπήρχε μεγαλύτερος κίνδυνος να αντιδράσει, ενώ υποψιαζόταν ότι είχαν αναληφθεί, τουλάχιστον από την ελληνική Κυβέρνηση και προφορικές δεσμεύσεις.

Ωστόσο, ενώ είχε όλη την ευχέρεια να τις μελετήσει έστω και αργότερα ολόκληρες, σε αρκετές περιπτώσεις μέχρι να εγκαταλείψει το κρησφύγετο του και να μεταβεί στην Ελλάδα στις **17** Μαρτίου **1959**, δήλωνε ότι δέχθηκε τις συμφωνίες ως ένα γεγονός κι έδωσε οδηγίες στους άνδρες του να σταματήσουν τον ένοπλο αγώνα.

Πολύ αργότερα, ωστόσο, ο Γρίβας, κατήγγειλε προσπάθειες να εξαναγκασθεί να δεχθεί τις συμφωνίες ως ένα τετελεσμένο γεγονός, το οποίο δεν μπορούσε να αποφύγει και παράλληλα διαχώρησε τις

ευθύνες του από αυτές υποσχόμενος να τις αλλάξει.

Ας δούμε πως έγιναν τα πράγματα.

Οι συμφωνίες μονογραφήθηκαν στις **11** Φεβρουαρίου **1959** στη Ζυρίχη σε συνομιλίες που είχε ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Καραμανλής με τον Υπουργό Εξωτερικών Ευάγγελο Αβέρωφ από ελληνικής πλευράς με τον Πρωθυπουργό της Τουρκίας Ατνάν Μεντερές και τον Υπουργό Εξωτερικών Φατίν Ζορλού.

Με τη μονογραφή των συμφωνιών ακολούθησαν νέες συνομιλίες στο Λονδίνο με την αγγλική Κυβέρνηση, στις οποίες κλήθηκαν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εκ μέρους της ελληνοκυπριακής κοινότητας και ο Φαζίλ Κουτσιούκ εκ μέρους της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Οι συνομιλίες κράτησαν για μερικές μέρες και υπεγράφησαν τελικά στις **19** Φεβρουαρίου **1959** στο Λάγκαστερ Χάουζ απ' όλα τα μέρη, δηλαδή την Ελλάδα, την Τουρκία, τη Βρετανία, τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους.

Η υπογραφή δεν ήταν εύκολο πράγμα για το Μακάριο ο οποίος βρισκόταν σε δύσκολη θέση και μέσα του γινόταν αγώνας μεταξύ του εθνικού στόχου όπως είχε χαρακτηριστεί η Ένωση με την Ελλάδα, για την οποία ουσιαστικά άρχισε ο αγώνας της ΕΟΚΑ, και των συμφωνιών που έθεταν τέρμα, και με τη δική του μάλιστα υπογραφή, στην πορεία προς την Ένωση.

Στο Λονδίνο έκαμε μια προσπάθεια να επιτύχει μερικές βελτιώσεις, όπως υποστήριζε, αλλά δεν τα κατάφερε.

Από την άλλη, αφού είχε δεχθεί τις συμφωνίες νωρίτερα στην Αθήνα ήξερε ότι δεν μπορούσε να αλλάξει τις βασικές τους πρόνοιες. Και δύο από αυτές ήταν η αποκήρυξη της Ένωσης από τον ίδιο και της διχοτόμησης από τους Τουρκοκύπριους.

Διλήμματα δεν είχε μόνο ο Μακάριος, αλλά και ο Γρίβας.

Ο Μακάριος γύρισε στην Κύπρο την **1η** Μαρτίου κι' αργότερα αφού συζήτησε τα πάντα με το Στρατηγό,

στις 9 Μαρτίου, ο Γρίβας πήρε θέση πάνω στις συμφωνίες με διάφορες διαταγές και έγγραφά του αφού ξεπέρασε διάφορα διλήμματα που είχε. Εγγραψε ο Στρατηγός στα Απομνημονεύματά του γι' αυτά τα διλήμματά του σελ.401:

" Δι' εμέ ετίθετο ωμός το ζήτημα: ΕΙΡΗΝΗ ή ΣΥΝΕΧΙΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.

Το ερώτημα τούτο συνεχώς με εβασάνιζε, από της εξαγγελίας της υπογραφής της συμφωνίας εν Λονδίνω, και ήδη μου ετίθετο επιτακτικώτερον.

Συνέχισις του αγώνος εσήμαινε:

1). Πόλεμον εναντίον των Αγγλων και Τούρκων. Ο πόλεμος ούτος ουδόλως με ανησυχεί, διότι ήμην εις θέσιν να τον συνεχίσω.

2). Πιθανώτατα, εμφύλιον πόλεμον μεταξύ Κυπρίων, διότι δεν πρέπει να αρνηθή κανείς ότι μία μερίς, τουλάχιστον ή η αρεσκόμενη εις την ησυχίαν, θα εστρέφετο εναντίον ημών, εάν όμως είχομεν κερδίσει μέχρι της στιγμής τον ένοπλον αγώνα, τούτο ωφείλετο τόσον εις την μαχητικότητα των Ελλήνων Κυπρίων, όσον και εις την καθολικήν συμμετοχήν, έμμεσον ή άμεσον, εις τούτον του ελληνικού Κυπριακού λαού. Οι ελάχιστοι αντιδρώντες απεμονώθησαν τελείως και κατέστησαν ακίνδυνοι.

3). Ητο βέβαιον, ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, εφ' όσον υπέγραψε τας συμφωνίας θα εστρέφετο πλέον εναντίον ημών και φυσικόν ήτο να παρασύρη μερίδα τινα, μικράν ή μεγάλην του κυπριακού λαού.

4). Τέλος μου ήτο δύσκολον εφ' όσον δεν είχον καμμίαν σχεδον επικοινωνίαν με την Ελλάδα, να υπολογίσω τον εκεί αντίκτυπον της αποφάσεως μου περί συνεχίσεως του αγώνος, ως και την συμπαραστάσιν ή μη του ελληνικού λαού εις τούτον, ανεξαρτήτως της στάσεως της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η οποία ασφαλώς θα στρέφετο αναφανδόν εναντίον μας.

5). Η εναντίον του αγώνος στάσις του Αρχιεπισκόπου και της Ελληνικής Κυβερνήσεως θα ηνάγκαζε να στραφώ προς άλλας κατευθύνσεις, ως προς

την διπλωματικήν εκπροσώπησιν μας και δεν ήμην εις θέσιν να γνωρίζω, εάν θα εύρισκον ανταπόκρισιν παρ' άλλω Κράτει,

Τ' ανωτέρω ήσαν σοβαρώτατα μειονετήματα διά την συνέχισιν του αγώνος, τα οποία και έπρεπε να σταθμίσω καλώς πριν ή λάβω οριστικήν απόφασιν.

Εν τούτοις τίποτε δεν με επτόει περισσότερον από τον εμφύλιον πόλεμον, τον οποίον εθεώρουν ως το σοβαρώτερον μειονέκτημα.

Και εάν μεν επρόκειτο περί χώρας μεγάλης εκτάσεως παρεχούσης ευρύν χώρον ελιγμού και κινήσεων και δυνατότητας επικοινωνίας με τον έξω κόσμον, θα αντιμετώπιζα και το ενδεχόμενον εμφυλίου πολέμου, με την βεβαιότητα ότι θα επεβαλλόμην απολύτως και αμέσως εις το εσωτερικόν μέτωπον και δεν θα εδίσταζα τότε να συνεχίσω μόνος τον αγώνα εναντίον των να αγγλοτούρκων.

Δυστυχώς η Κύπρος ήτο πολύ μικρά εις έκτασιν, ώστε να αναλάβω ένα τοιούτον αγώνα νικηφόρος.

Τα ανωτέρω με ηνάγκασαν να δεχθώ με βαθυτάτην οδύνην το τετελεσμένον γεγονός και να διατάξω ως αναπόφευκτον συνέπειαν τούτου την κατάπαυσιν του αγώνος, αφίνων τη ευθύνην διά την σύναψιν και εφαρμογήν των συμφωνιών εις την πολιτικήν ηγεσίαν, χωρίς βεβαίως και να εγκρίνω ποσώς ταύτας".

(Μεταγλώττιση):

"Για μένα τίθετο ωμά το ζήτημα ΕΙΡΗΝΗ ή ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ. Το ερώτημα αυτό συνεχώς με βασάνιζε, από την εξαγγελία της υπογραφής της συμφωνίας στο Λονδίνο και ήδη μου τίθετο επιτακτικότερα.

Συνέχιση του αγώνα σήμαινε:

1. Πόλεμος εναντίον των Αγγλων και Τούρκων. Ο πόλεμος αυτός δεν με ανησυχούσε καθόλου διότι ήμουν σε θέση να τον συνεχίσω.

2. Πιθανότατα, εμφύλιο πόλεμο μεταξύ Κυπρίων, διότι δεν πρέπει να αρνηθεί κανένας ότι μια μερίδα

τουλάχιστον ή ειρηνόφιλη ή εκείνη η οποία αρεσκόταν στην ησυχία, θα στρεφόταν εναντίον μας. Εάν όμως είχαμε κερδίσει μέχρι της στιγμής τον ένοπλο αγώνα, τούτο ωφειλόταν τόσο στη μαχητικότητα των Ελλήνων Κυπρίων, όσο και στην καθολική συμμετοχή, έμμεση ή άμεση, σ' αυτόν, του ελληνικού Κυπριακού λαού. Οι ελάχιστοι που αντιδρούσαν απομονώθηκαν τελείως και κατέστησαν ακίνδυνοι.

3. Ήταν βέβαιο ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εφ' όσον υπέγραφε τις συμφωνίες θα στρεφόταν πλέον εναντίον μας κι ήταν φυσικό να παρασύρει κάποια μερίδα μικρή ή μεγάλη του Κυπριακού λαού.

4. Τέλος μου ήταν δύσκολο εφ' όσον δεν είχα καμιά σχεδόν επικοινωνία με την Ελλάδα, να υπολογίσω τον εκεί αντίκτυπο της απόφασης μου, για συνέχιση του αγώνα, ως και τη συμπαράσταση ή όχι του ελληνικού λαού σ' αυτόν, ανεξάρτητα από τη στάση της Ελληνικής Κυβέρνησης, η οποία ασφαλώς θα στρεφόταν αναφανδόν εναντίον μας.

5. Η στάση του Αρχιεπισκόπου εναντίον του αγώνα και της Ελληνικής Κυβέρνησης θα με ανάγκαζε να στραφώ προς άλλες κατευθύνσεις, ως προς τη διπλωματική εκπροσώπησή μας και δεν ήμουν σε θέση να γνωρίζω, εάν θα εύρισκα ανταπόκριση από άλλο κράτος.

Τα πιο πάνω σαν σοβαρότατα μειονεκτήματα για τη συνέχιση του αγώνα, τα οποία και έπρεπε να σταθμίσω καλά, πριν ή πάρω οριστική απόφαση.

Ωστόσο τίποτε δεν με πτοούσε περισσότερο από τον εμφύλιο πόλεμο, τον οποίο θεωρούσα ως το σοβαρότερο μειονέκτημα.

Κι' εάν δεν επρόκειτο για χώρα μεγάλης έκτασης που παρείχε ευρύ χώρο ελιγμού και κινήσεων και δυνατότητες επικοινωνίας με τον έξω κόσμο, θα αντιμετώπιζα και το ενδεχόμενο εμφυλίου πολέμου, με τη βεβαιότητα ότι θα επιβαλλόμουν απόλυτα κι' αμέσως στον εσωτερικό αγώνα εναντίον των αγγλοτούρκων.

Δυστυχώς η Κύπρος ήταν πολύ μικρή σε έκταση,

ώστε να αναλάβω ένα τέτοιο αγώνα νικηφόρα.

Τα πιο πάνω με ανάγκασαν να δεχθώ με βαθύτατη οδύνη το τετελεσμένο γεγονός και να διατάξω ως αναπόφευκτη συνέπεια τούτου, την κατάπαυση του αγώνα αφήνοντας την ευθύνη για τη σύναψη και εφαρμογή των συμφωνιών στην πολιτική ηγεσία, χωρίς βεβαίως και να εγκρίνω ποσώς τις συμφωνίες."

Έτσι ο Στρατηγός δεχόμενος τις συμφωνίες ως τετελεσμένο γεγονός.

Σε μια άλλη διαταγή του στις **13.3.1959** "προς τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ" ο Στρατηγός ανέφερε επίσης για τις συμφωνίες:

"Ήδη εφθάσαμεν εις το τέρμα. Μία συμφωνία υπεγράφη, η οποία καθορίζει το μέλλον της Κύπρου. Αύτη δεν ικανοποιεί πλήρως τους πόθους μας, αλλά είναι πάντως εν βήμα προς τα εμπρός και σπατα δεσμά της δουλείας, είναι εκείνη την οποίαν η διπλωματία ήτο δυνατόν να επιτύχη υπό τας σημερινάς διεθνώς πολιτικές εξελίξεις, ως αύτη διατείνεται".

(Μεταγλώττιση)

"Ήδη φθάσαμε στο τέρμα. Μια συμφωνία υπογράφηκε, η οποία καθορίζει το μέλλον της Κύπρου. Αυτή δεν ικανοποιεί πλήρως τους πόθους μας, αλλά είναι πάντως ένα βήμα προς τα εμπρός και σπάζει τα δεσμά της δουλείας, είναι εκείνη την οποία η διπλωματία ήταν δυνατό να επιτύχει υπό τις σημερινές διεθνώς πολιτικές εξελίξεις όπως αυτή διατείνεται".

Ο Στρατηγός Γρίβας αναχώρησε πανηγυρικά στις **17** Μαρτίου στην Αθήνα και συνέχιζε να προβαίνει σε δηλώσεις με τις οποίες θεωρούσε τις συμφωνίες ως δικαίωση των αγώνων του Κυπριακού λαού.

Απαντώντας σε τηλεγράφημα του Έλληνα Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή ενώ βρισκόταν καθ' οδόν προς την Αθήνα αεροπορικώς ο Στρατηγός ανέφερε:

"Ευχαριστώ για το συγχαρητήριο τηλεγράφημα

σας, το οποίο αντανακλά σε ολόκληρο τον κυπριακό λαό, οι σκληροί αγώνες του οποίου δικαιώθηκαν".

Κι' ακόμα σαν έφθασε στην Αθήνα προσφωνώντας τους συγκεντρωθέντες που τον υποδέχθηκαν στο αεροδρόμιο μεταξύ των οποίων ήταν κι ένας από τους πρωτεργάτες της επίτευξης των συμφωνιών, ο υπουργός Εξωτερικών ης Ελλάδας Ευάγγελος Αβέρωφ, ο Διγενής ανέφερε ότι θεωρούσε ό,τι επιτεύχθηκε σαν νίκη:

"Η μικρή Κύπρος, σαν μικρός Δαβίθ ύψωσε το ανάστημα του μπροστά στο Γολιάθ. Δεν υπέκυψε, έγινε ολοκαύτωμα, αλλά νίκησε. Και πάνω στο ολοκαύτωμα αυτό στήθηκε νέα ελληνική δόξα η οποία φτερουγίζει στους αιθέρες, μετέωρο παγκοσμίου σεβασμού. Στην Κύπρο αγωνίστηκε η ψυχή εναντίον αριθμού και νίκησε η ψυχή του Κυπρίου.... Προς την Ελληνική Κυβέρνηση και προς τον κ. Υπουργό των Εξωτερικών εκφράζω τις ευχαριστίες του Κυπριακού λαού, διότι με τους άτρυτους κόπους τους κατόρθωσαν ώστε να αξιοποιήσουν τους αγώνες του Κυπριακού λαού".

Ετσι ο Διγενής, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο δέχθηκε τις συμφωνίες.